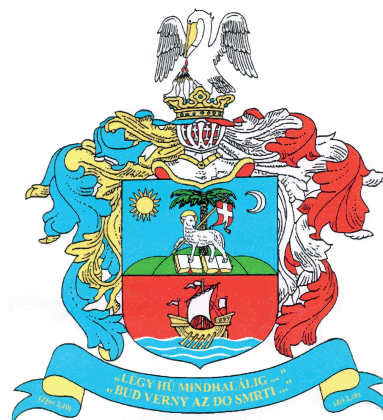

KALVÍNSKE HLASY

ÚRADNÝ ORGÁN REFORMOVANEJ KREŠŤANSKEJ
CIRKVI NA SLOVENSKU

Ročník XCI.

Číslo 2.

február 2020

Cena 0,40 €

BOH AJ NÁM UKAZUJE CESTU ZÁCHRANY

Z príbehu o Sodome a Gomore (1Mojz 19,15–29) sa dozvedáme ako Abrahám v modlitbách bojuje, zápasí za záchranu týchto miest a ich obyvateľov. Hľadajú dostatočný počet spravodlivých, ktorý by primäl Hospodina, aby sa zlutoval. Nenašli dosť spravodlivých na záchranu Sodomy a Gomory. Ak hľadáme záchranu v ľudskej či nebudaj svojej vlastnej spravodlivosti, sme už vopred odsúdení na záhubu. Nikdy nenájdeme v spoločnosti, v cirkvi, v spoločenstve dosť spravodlivých ako garanciu dobrých hodnôt a v prípade núdze vyslobodenia z problémov.

Po „neúspešnom zápase“ o Sodomu a Gomoru sa Abrahám zameral na svojho synovca Lóta a jeho rodinu. Proší o ich záchranu a tejto prosbe Pán Boh vyhovie. Možno nedokážeme zmeniť spoločnosť, krajinu ani cirkev alebo pomery vo svete. Zamerajme sa však ako Abrahám na svojich blízkych a prosíme o ich záchranu a vyslobodenie.

Pán Boh uskutočňuje akúsi záchrannú akciu, keď posielala svojich poslov k Lótovi, aby ho s jeho rodinou vyviedli zo Sodomy. Pán Boh uskutočnil záchrannú akciu pre každého človeka, teda aj pre nás. Podobne ako vtedy k Lótovi, posielala svojich poslov, aby ho vyviedli zo záhuby, k nám poslal svojho Syna, aby sme unikli zahynutiu, aby nás vyviedol zo smrti do života.

Uprostred týchto dramatických udalostí počuje Lót výzvu: Zachráň sa, ide ti o život. Keď sa ocitáme v nebezpečenstve, v ohrození života, prirodzene hľadáme záchranu či pomoc. Avšak Lót so svojou rodinou žili v Sodome spokojným životom a prichádzajúcu skazu si nevedomovali. Božiu snahu o záchranu ich životov nevnímali ako niečo akútne, absolútne urgentné. Takto vnímame aj my svoj život, život viery, vzťah k Bohu, svoje vzájomné vzťahy ako niečo, čo nepotrebuje akútne riešenie, urgentnú pomoc. Do našich životov však znie to isté slovo, ktoré zaznelo Lótovi: „Zachráň sa, ide ti o život.“ O nič menej ako o

živote sa totiž rozhoduje vo sfére vzťahu k Bohu, ale i v našich vzájomných vzťahoch. Mali by sme začať prisudzovať veciam ich pravú hodnotu. Uvedomíme si potom, aká dôležitá je viera, vzťah k Bohu aj k ľuďom. Zistíme, že nám ide skutočne o život.

Anjel hovorí Lótovi: „Uteč na pohorie, aby si nezahynul.“ Pán Boh ukazuje cestu záchrany, spôsob, ktorým možno nájsť vyslobodenie z moci smrti a zahynutia. Sodoma je obrazom života, ktorý smeruje ku katastrofe, k deštrukcii, k záhube. Tá cesta, ktorú nám Pán Boh ponúka na vyslobodenie, je cesta na pohorie.

Pohorie z nášho príbehu o záchrane Lóta je predobrazom Golgoty. Cesta našej záchrany vedie na toto pohorie. Ak by sme parafrázovali slová, ktoré anjel hovorí Lótovi, počuli by sme: Uteč na Golgotu, aby si nezahynul. Uteč ku Kristovmu krížu. Lót však na pohorie nevystúpi. Vraví: „Na pohorie nevládzem ujsť,“ preto hľadá akýsi kompromis a uteká do blízkeho malého mesta Cóar. Na prvý pohľad sa zdá, že toto Lótovo rozhodnutie je rozumné a správne. Avšak koniec príbehu o Lótovi, jeho dcérach

a ich krvismilstve svedčí o tom, že to nebolo správne rozhodnutie. Lót totiž na svojej ceste záchrany hľadal kompromisy, ľahšiu cestu, ktorú by zvládol sám. Ľahšia cesta a kompromisy, ktoré nevedú na pohorie, na Golgotu nás privedú ku trpkému koncu. Aj my niekedy tak ako Lót možno vravíme: nevládzem ujsť. Sami vlastnou silou a vlastnými prostriedkami nezvládneme cestu na pohorie spásy. Dokážeme to iba s Božou pomocou, Ním posilňovaní a podopieraní.

Zachráň sa, ide ti o život. Neobzeraj sa a nezastavuj. Na ceste života sa spoľahni na Božiu milosť, Božiu lásku a Božiu pomoc. Maj pred očami ten pahorok spásy, maj pred očami Ježiša Krista a nájdeš cestu života uprostred sveta, rútiaceho sa do záhuby.

Pavol Kačkoš

Všetko dobré

Prednedávnom sme uzavreli starý rok a v nádeji kráčame dopredu. Aj si to navzájom prajeme, aby bol tento nový lepší ako ten starý. Túžime po tom, aby bolo lepšie, aby bolo dobre, očakávame dobro aj od ostatných a v lepšom prípade sa aj my snažíme o dobro. Predstavujeme si, že dobro je niečo uchopiteľné, dosiahnuteľné, čo sa deje mimo nás, a závisí od vonkajších vplyvov, či je prítomné alebo nie. Akoby od niečoho záviselo, či nás stretne dobro alebo zlo.

Myslím si, že je to vec pohľadu, či je to dobré alebo zlé, čo sa s nami deje. Závisí od mnohých vecí, čo vnímame ako dobré. Možno je to také, ako pár topánok: pre niekoho sú veľké, pre niekoho malé, ale pre niekoho konkrétneho sú akurát dobré – ako v rozprávke o Popoluške. A niekto ich vôbec nepotrebuje, lebo ani nemá nohy. Nemôže byť teda pre každého rovnako dobré všetko. Skutočne veľakrát závisí od okolností, čo sa s nami deje, či sa naša situácia dá nazvať dobrou. Ale často práve od nášho vnútorného

prístupu závisí, ako na nás pôsobí to, čo nás stretne.

Tak teda, keď niekomu prajeme alebo konáme dobré, vždy sa zamyslime nad tým, že si nemáme predstavovať dobro podľa našej predstavy, ale máme sa snažiť o to dobro, ktoré je dobré pre toho druhého. Veď kolkokrát sme sklamaní, keď sa niečo nepodarí, a s ťažkým srdcom si vydýchame: „Chcel som len dobré...!“

Pán Boh chce pre nás skutočne dobré. A kolkokrát aj my reagujeme tak, akoby sa niečo nepodarilo v našom živote. A vtedy Mu to vyčítame, sme nevďační a nerozumieme, čo sa s nami deje. Pritom skutočne len On vie, čo je dobré pre nás. Len On vie, čo potrebujeme.

Aj tento rok začínajme tak, že sa na Neho spoľahneme, dôverujeme Jemu, lebo len On vie, čo je to dobré, čo pre nás pripravil. Lebo On osobne každému pripravil konkrétnu cestu, na ktorej ho čaká to najlepšie. To najlepšie nám už aj tak daroval: Svojho Syna.

Aranka Csonthó

CIRKEV (ALEBO CESTA VIERY)

Povolanie

Cirkev, spoločenstvo Božieho ľudu, najskôr však v podobe, ako ho poznáme zo stránok Starej zmluvy, začalo písať svoje dejiny približne pred štyritisíc rokmi v oblasti Stredného Východu, na území tzv. „úrodného polmesiaca“. Išlo o oblasť, kde sa na vtedajšiu dobu stretávalo mnoho vyspelých kultúr. Jednou z nich bol tzv. „Urský štát“, ktorý dosiahol svoju najväčšiu slávu za vlády tzv. III. urskej dynastie (2060 – 1950 p.n.l.) a znamenal posledné slávne oživenie sumerskej kultúry. Koniec tejto epochy urobil až silnejší tlak kočovných semitských kmeňov zo severozápadnej Mezopotámie a severnej Sýrie, ktoré sa v dobových textoch označujú ako „Amurru“ (Amoriti, Amorejci) čiže „západniari“, a ktoré sa dostali aj do Kanaánu. Hovorí sa im tiež niekedy „Východokanaánci (narozdiel od tzv. Starokanaáncov, ktorí tu žili dávno predtým), keďže sa na toto sýropalestínske územie tlačili od východu.

A práve v období okolo konca urskej dynastie, keď naberal na sile vplyv Amorejcov, je odhadovaný dátum narodenia Abraháma, prvého izraelského patriarchu,

praotca viery. Podľa biblického rozprávania pochádzal Abrahám z mezopotámskeho mesta Ur, ležiaceho pravdepodobne na severe. Po nejakom čase Abrahám s rodinou svojho otca opúšťa toto mesto a odchádza do Cháranu (dnešné Turecko). Meno Cháran znamená „cesta“ a je to príznačné pomenovanie, keďže samotné mesto ležalo na hlavnej obchodnej ceste do krajov okolo Stredozemného mora, a tak predstavovalo akúsi križovatku medzi Mezopotámiou a „západným svetom“. Dôležitejšou však, ako v zemepisnom zmysle slova, je Cháran križovatkou v duchovnom význame. Abrahám na Boží pokyn vyjde z Cháranu a ide v ústrety neznámej budúcnosti v zmysle Božieho prislúbenia, že dostane do dedičstva mnohopočetné potomstvo, novú vlasť a stane sa požehnaním národov. Pre túto bezmedznú dôveru, v ktorej sa - ako na životnej križovatke - rozhodne pre Božie cesty, je až podnes známy ako „praotec viery“.

O cirkvi, pochopiteľne, bude možné hovoriť až omnoho neskôr. Ale jej hlavný pilier je položený už teraz, v začiatkoch viery jej prvého svedka, a to je Božie po-

Kalendárium: Začiatok súdneho procesu s Janou z Arku (21. 2. 1430)

Dňa 21. februára v roku 1430 sa začal cirkevný súdny proces s Janou z Arku. Úlohou sudcov bolo odsúdiť, zdiskreditovať a odstrániť túto mladú mystičku, ktorú väznili v meste Rouen. Táto žena údajne komunikovala s archanjelom Michaelom, svätou Katarínou a svätou Margarétou, ktorí jej prikázali, aby z Francúzska vyhnala anglických okupantov. Mladučká Jana z Arku dokázala úspešne motivovať francúzske vojská k zásadným vojenským úspechom. Výrazne ovplyvnila priebeh storočnej vojny. Následníkovi francúzskeho trónu Karolovi dopomohla k právoplatnému získaniu kráľovskej koruny. Po jej zajatí sa však musela postaviť pred vyššie spomenutý cirkevný súd, ktorý ju aj 28. mája odsúdil, a vydal ju do rúk svetskej moci. Jana z Arku bola upálená dva dni po svojom odsúdení a jej popol bol vysypaný do rieky Seny. V roku 1450 však bola posmrtno rehabilitovaná. Z Jany z Arku sa stala národná hrdinka Francúzska.

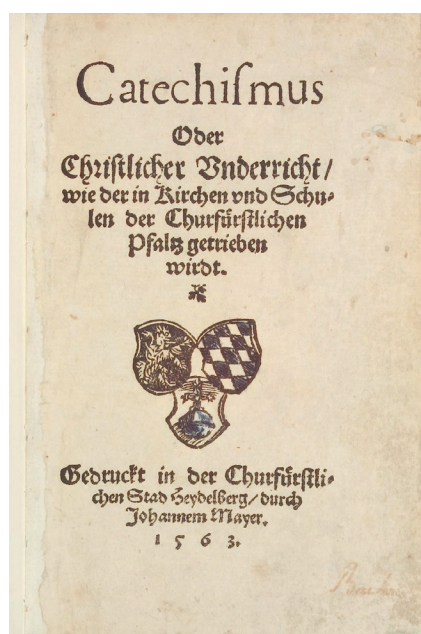
Pavol Jašo

volanie. Cirkev je jednak spoločenstvom povolaných, a jednak spoločenstvom tých, ktorí toto povolanie nielen začuli, ale aj vzali za svoje. Mať zmysel, otvorené uši a srdce pre Božie oslovenie, to je výzva praotca viery aj pre nás dnes. A závažnejšia o to viac, čím viac máme zmysel iba sami pre seba: pre svoju múdrosť, poznanie, pravdu; čím viac sme započúvaní do samých seba, čím viac sme orientovaní podľa toho, ako sme si naladili vlastné vnútro a nastavili svoje myslenie v kontexte myslenia a spôsobov tohto sveta. Pán Boh oslovil Abraháma kedysi, aby ho vyviedol z prostredia mnohorakých náboženských prejavov a doviedol späť k viere tak, ako ju chcel mať už na začiatku v životných príbehoch našich prarodičov. Abrahámo-va cesta je potom i našou cestou v ústrety Božím prislúbeniam. Navyše, sme si istí v poznani, moci a istote Toho, ktorý sám sa stal pre nás Cestou, Pravdou i Životom (Jn 14,6).

Ján Semjan

HEIDELBERSKÝ KATECHIZMUS

Otázka 16–19

V predošlej časti sa Katechizmus zaoberal tým, že ten, kto by za nás dokázal vykonať zadosťučinenie, musí byť pravý človek a zároveň pravý Boh. Sami to totiž nedokážeme urobiť a žiadne iné stvorenie to nedokáže. V dnešnej časti (6. deň Pánov) si túto pravdu ďalej rozvíjame. Najprv je tu 16. otázka, ktorá sa pýta, prečo to musí byť skutočný a aj dokonale spravodlivý človek? Odpoveď: *Preto, lebo Božia spravodlivosť vyžaduje, aby za hriech učinila zadosť tá istá ľudská prirodzenosť, ktorá*

hriech spáchala. Avšak kto je hriešny, nemôže urobiť zadosť za iných.

Jednoducho to môžeme vyjadriť tak, že voči Bohu sa previnil človek a človek to musí aj napraviť. Lenže musí to byť človek bez hriechu. A to už je pre nás problém. Ďalšia otázka sa pýta: Prečo musí byť zároveň aj pravý Boh? Odpoveď: *Preto, aby mocou svojej Božskej podstaty mohol na svojom tele znášať tarchu Božieho hnevu, a tak nám získať a vrátiť spravodlivosť a život.*

Úloha Vykupiteľa, resp. Prostredníka je taká ťažká, že iba Boh ju dokáže realizovať. Iba Boh to môže zvládnuť. Narobili sme také veľké problémy, že iba Boh to môže vyriešiť. No a Toho, kto je tým Prostredníkom nám predstavuje 18. otázka: Kto je ten Prostredník, ktorý je skutočný Boh a zároveň aj skutočný a spravodlivý človek? Odpoveď: *Náš Pán Ježiš Kristus, „ktorého nám Boh učinil múdrosťou a spravodlivosťou, a posvätením, a vykúpením“.*

Pán Ježiš je človek, ale zároveň je aj skutočný Boh. Katechizmus cituje biblický verš, v ktorom je uvedené, čím všetkým pre nás Pán Ježiš je: „Z Neho aj vy ste v Kristovi Ježišovi, ktorého nám Boh učinil múdrosťou a spravodlivosťou a posvätením a vykúpením,“ (1Kor 1,30) Pán Ježiš je pre nás veľkým darom. Ale odkiaľ sa to môžeme dozvedieť? 19. otázka nám dáva

hlbokú odpoveď: *„Zo svätého evanjelia, ktoré Boh najskôr zjavil v raji, potom dal zvestovať patriarchami a prorokmi, znázornil v obetiach a iných obradoch zákona, a nakoniec naplnil prostredníctvom svojho jednorodeného Syna.“*

Evanjelium je dobrá správa o tom, kým je pre nás Pán Ježiš. V tejto otázke je však nádherným spôsobom stručne vystihnute, ako postupne Pán Boh odhaľoval svoj zámer. Už v raji, tam, kde došlo k pádu, zaznelo slovo nádeje. Potomstvo ženy má rozmliaždiť diablu hlavu. Patriarchovia žili vo viere, že sa naplní Božie prisľúbenie a v ich potomstve raz budú požehnané všetky čelade zeme. Ten sľub dostal Abrahám, Izák a tiež aj Jákob. Evanjelium zvestovali aj proroci. Presne predpovedali, kde sa Pán Ježiš narodí, ako sa narodí. A prečo sa narodí? Aby bol obetovaný za naše hriechy. Evanjelium bolo znázornené aj v obetiach, ktoré predpisoval Mojžišov zákon. Ukazovali na obeť Baránka Božieho, ktorý sníma hriech tohto sveta. Evanjelium sa nakoniec vyjavo jasne v príchode nášho Spasiteľa: *„Mnoho razy a rozličným spôsobom hovoril Boh voľakedy otcom skrz prorokov, na sklonku týchto dní prehovoril k nám v Synovi, ktorého ustanovil za dediča všetkého a Ním stvoril aj veky.“* (Heb 1,1–2)

Juraj Brecko

NÁHROBNÉ NÁPISY ROZPRÁVAJÚ |

ASTERA

Volám sa Diodemes. Pochádzam z mesta Korykos. Som služobníkom Astery. Vlastne bol som. Svoju paniu som uložil do temného hrobu. Chcem, aby v našich spomienkach žila večne. Večne? Prečo? Dovoľte mi, aby som vám to vysvetlil.

Verím tomu, že každý človek má slobodnú vôľu. Má možnosť naložiť so svojím životom tak, ako sa mu to páči. Lenže, každé rozhodnutie prináša aj následky. Niekedy je to túžba čím skôr zabudnúť na zosnulého človeka, pretože svojimi rozhodnutiami napáchal viac škody ako úžitku. A niekedy je to túžba spomínať na mŕtveho tak, akoby nikdy neodišiel.

A práve takou je aj moja pani. K nám, svojim podriadeným, sa správa ako k

ľuďom, nie ako ku zvieratám. S úctou, láskou, záujmom. Je výnimočná a my ju máme radi.

Hm... vlastne bola výnimočná. Priznám sa vám, že je pre mňa veľmi ťažké hovoriť o nej v minulom čase. Pred niekoľkými dňami tu ešte bola, no dnes už nie je medzi nami.

Nám, ktorí sme boli sluhami v jej dome, všetkým chýba. Chýba nám jej sladký zjav, jej zásady, jej zvyky. Chýba nám všetko, čo sme mali radi. Bude ťažké zvyknúť si na život bez nej. Aj preto jej plánujem postaviť pomník. Záleží mi na tom, aby pripomínal nádhru a slávu mojej panej, ale aj blaho a zdar, ktoré sme pri nej prežívali. Nielen mne či ostatným

sluhom, ktorí plačeme, ale aj tým, ktorí ju vôbec nepoznajú. Dúfam, že keď si raz ako náhodní chodci prečítajú nápis na jej kameni, prehodnotia svoje správanie k tým, ktorí nemajú rovnaké spoločenské postavenie. To je moja nádej do ďalších dní.

Vo chvíli, keď vám pišem tento list, je moja tvár naplnená slzami. Tečú ako potoky vôd a nedajú sa ničím zastaviť. Som zavalený smútkom, poznám nepokoj, slzy a prázdnotu. Či to všetci tak trpíte? Či smrť bude vládnuť na tejto zemi naveky?

(Werner Peek, Griechische Grabgedichte n° 338)

Andrea Korečková

AKO SA TO VLASTNE ROBÍ?

Často sa pri mojej práci stretávam so ženami, ktoré mi položia túto otázku. Chcu vedieť, ako sa žije. Ako sa to robí. A ja na to vlastne nemám odpoveď. Alebo teda, určite nie jednoduchú a krátku. Istotne nie instantnú. Toto je trošku chyba dnešnej doby. Máme pocit, že všetko by sa malo dať vyriešiť na jeden klik. Spohodlneli sme. A ja sa nečudujem. Žijeme v dobe neuveriteľných technických vymožeností. Sme obklopení umelou inteligenciou, počítačmi. Takmer každý z nás vlastní múdry telefón a ak náhodou nie, tak má prístup k počítaču. Tak blízko všelijakým informáciám sme neboli doteraz nikdy. Ale viete, čo som si všimla? Aj tak máme málo času. Neustále sa naháňame. Snívame o tom, že sa raz zastavíme a oddýchame si. Začínam však mať pocit, že sa zastaviť nevieme. Tak nejako som sa cítila aj ja. Až kým ma nezastavilo zlyhanie môjho fyzického tela. Fakt si myslím, že to bolo nevyhnutné, aby som sa konečne spamätala a prestala sa preťažovať. Lebo dovtedy som si myslela, že musím zvládnuť všetko. Vždy to tak bolo. Ako najstaršia z troch detí som predsa bola tá múdra, ktorá vždy ustúpi,

tá zodpovedná, ktorá už má mať rozum, tá šikovná, ktorá má stále samé jednotky, tá... A tak som sa stotožnila s týmto vzorcom správania a šlapala som. Na výkon. Neustále a bez prestávky. Keď moji spolužiaci na strednej mali voľno, ja som po škole letela do práce. Keď na výške kamaráti zažívali dobrodružstvá, ja som pracovala. Nakoniec som do školy chodievala v sobotu a cez týždeň som bola v práci. Keď sa moji spolužiaci učili na štátnice, ja som sa popri učení starala o dve malé deti. Keď iným rovesníkom deti už vyrastali, ja som mala siedme a ôsme. A popri tom som stihla aj podnikáť. Poviete si wau? Prosím, len to nie. Toto bola moja cesta a nikomu ju neodporúčam, ani neprajem. Áno, prežila som to. Ale bolo to ohromne vyčerpávajúce a takmer ma to všetko zabilo. Lebo som si myslela, že to musím zvládnuť. Alebo inak. Myslela som si, že len tak budem dosť dobrá, ak budem všetko zvládať. Možno sa v tom niekto trošku spoznávajúce a možno niekto aj viac. No a potom to prišlo. Moje telo to nezvládlo. Keď som zrazu nebola schopná nabehnúť do svojho bežného harmonogramu všetkých aktivít,

ku ktorým sa pridalo aj dobrovoľníčenie vo forme služby v cirkvi a pravidelnej starostlivosti o desiatku mladých dievčat v našom zbore, musela som spomaliť. A že mi to šlo ťažko, to mi môžete veriť. A že to bolo nevyhnutné, to mi verte tiež. Dnes, keď počúvam ostatné ženy, ktoré zápasia s tým, či nie je náhodou sebecké, ak vedia, že to môžu urobiť, ale nechcu alebo nevládu, je mi smutno. Chcela by som im odovzdať svoju skúsenosť, no obávam sa, že je neprenosná. Ale aj tak som sa rozhodla nemlčať. A tak moja prvá rada pri odpovedaní na otázku „Ako sa to robí?“, teda ako sa naozaj žije, je jednoduchá. ZASTAV SA. Ale je to len prvý malilinký krôčik, za ktorým nasleduje ešte množstvo ďalších malých krokov k slobode. A aj keď je táto prvá rada jednoduchá, vôbec sa jednoducho nerealizuje. To zastavenie sa, môže byť značne dramatické a nepôjde ti zo dňa na deň. Tak si to rozdeľ do menších dávok. Najprv sa však skús zastaviť sama pred sebou a pred Bohom. A opýtaj sa, čo si o tom myslí On. Či si dosť dobrá, aj keby si nerobila ničovaté nič?

Nika Macinská

KROTITELIA DISPLEJOV

Počas vianočných sviatkov si dávame a prijímame dary. Aj ja s manželom sme dostali niekoľko darov od blízkych ľudí. Medzi nimi aj knihu o výchove Krotitelia displejov, ktorú napísala Slávka Kubíková. Autorka je bývalá novinárka a finančná manažérka. Je matkou dvoch detí. V knihe hľadá odpoveď na otázku: „Ako vychovávať deti, ktoré sú zaplavené digitálnymi technológiami?“ V úsilí jej pomáhajú aj štyria odborníci, s ktorými vedie rozhovor. V publikácii sa často opisujú aj zaujímavé výsledky rôznych - nielen psychologických - výskumov.

Prv je v knihe opísané, o čo deti prichádzajú, ak používajú technológie. Tieto deti netvorí, strácajú blízkosť, keďže vo svete displejov chýba zraniteľnosť. Iných nevidia zoči-voči. Nevidia prvotnú reakciu, a tak sa deti odvážia napísať druhým aj niečo neprijemné. Tak dochádza ku kyberšikanam, keď digitálna komunikácia ničí vzťahy a s nimi ničí ľudí. Deti tiež nevnímajú realitu ako takú. Realitu takú, v ktorej sa potrebujú aj nudiť, komunikovať a riešiť problémy s inými. Používa-

ním technológií sa deti nehýbu, nečítajú si knihy a nevedia byť samy so sebou. Deti nemajú priestor spoznávať, kým sú, a čo ich baví. Nevedia, čo môžu a chcú v živote dosiahnuť. Častým používaním technológií deti upadajú aj do závislostí od nich. Výsledkom sú u nich aj depresie a úzkosti. Sú osamelé a nespokojné samy so sebou.

Neskôr chce autorka rodičom zodpovedať otázku: „Ako si poradiť s displejmi?“ Ponúka šesť rád. Po prvé nestrácať deti. Mať s nimi vzťah. Rozprávať sa s nimi. Zaujímať sa o to, ako sa majú. Budovať dôveru. Po druhé dať deťom zdravý základ. viesť ich k pohybu. Chodiť na výlety. Čítať im knihy. Zapojiť deti do domácich povinností. Dbať na to, aby deti chodili včas spať. Spievať s deťmi. Dať dieťa učiť sa hru na hudobnom nástroji. Počúvať s ním hudbu. Tretia rada je byť vzorom. My sami netrávme veľa času na tablete či smartfóne, keď sme doma s deťmi. Budme offline. Štvrtou radou je budovať charakter. Vedme dieťa k seba-disciplíne. Nech je samostatné. Pravidel-

ne si ustieľa posteľ. Nech je dieťa vedené vnútornou motiváciou (samo chce pomôcť), nie trestom či odmenou. Po piate dávať deťom hranice. Určiť deťom pevnú časovú dĺžku ich užívania tabletu či smartfónu. Pri školopovinných deťoch do 10-tich rokov sa odporúča maximálne hodina denne. Dieťa je však podľa niektorých odborníkov zrelé na smartfón až vo veku 16 rokov, aby vedelo spracovať aj také témy, ktoré vyšli v prieskume EU Kids Online. Zistilo sa, že veľa detí sa na internete stretne s telesným sebaopoškodzovaním, samovraždou, vidia propagáciu anorexie či bulímie. Deti vidia nenávisťné správy o niekom, branie drog, krvavé a násilné obrázky. Poslednou radou je rozprávať sa o médiách. viesť deti k láskavej komunikácii na internete. Oboznámiť ich s úskaliaми internetu. Upozorniť ich, aby neuverejňovali fotky rodiny ani adresu či číslo telefónu. Nech cez net nediskutujú s cudzími, ktorí môžu byť aj sexuálni predátori. Budme teda vypnutí. Zapnime sa pre naše deti v reálnom svete.

Jana Kovalová

RASTISLAV BETINA: PRÍBEH LÁSKY

Kniha Rút

Keď sme v uplynulom roku na biblických hodinách v našom zbere o. i. rozoberali knihu Rút, bola som ňou fascinovaná. Krátko nato sa mi dostala do rúk útla knižka autora Rastislava Betinu *Príbeh lásky – Kniha Rút*, ktorú by som Vám rada dala do pozornosti.

Je zaujímavé, že len dve knihy Biblie sú pomenované podľa žien – Rút a Ester. Ester bola Židovka a vydala sa za cudzinca. Rút bola cudzinka, ktorá sa vydala za Izraelitu, avšak len jedna kniha Biblie je celá venovaná žene, lepšie povedané ženám, a to je kniha Rút.

Autor sa v šiestich tematických okruhoch veľmi pútavo zaoberá touto biblickou knihou, ktorej viac než polovicu tvoria rozhovory a vďaka tomu sa na aktérov deja nepozerať len zvonku – cez ich činy, - ale aj zvnútra - cez ich premýšľanie a prežívanie životných udalostí.

Na prvý pohľad sa zdá, že v strede pozornosti je Rút, ktorú vidieť i počuť, avšak hlavným hrdinom knihy je Ten, ktorého ani nevidieť ani nepočuť. R. Betina nás pozýva lepšie porozumieť tejto knihe a svoje videnie predstavuje v troch rovinách, ktoré sa v nej prelínajú.

Prvá rovina je osobná, individuálna,

v ktorej sa odvíjajú životné príbehy a obyčajné situácie. Príbehy ľudí, s ktorými sa dokážeme stotožniť. A predsa za obyčajnými udalosťami každodenného života Boh koná svoje neobyčajné dielo v živote Noémi a Rút – tajomne, skryto, nenápadne, v tichosti.

Druhá rovina knihy je národná. Keď sa na konci knihy dozvieme, že Rút porodila Obéda, ktorý bol starým otcom kráľa Dávida, je to signál, že tu nejde len o súkromné osudy jednotlivcov, ale že tu ide o niečo oveľa dôležitejšie. Ide tu o to, čo Boh koná v dejinách Izraela, svojho vyvoleného národa. Kniha Rút sa klenie ako most medzi knihou Sudcov, ktorá sa končí poznámkou: „V tom čase v Izraeli nebolo kráľa“ (Sdc 21,25) a medzi prvou knihou Samuelovou, ktorá hovorí o vzniku izraelského kráľovstva. Tu vyvstáva otázka: Ako sa od situácie, v ktorej Izrael nemal kráľa, dostaneme k situácii, v ktorej na tróne sedel izraelský kráľ Dávid. Odpoveď nachádzame v knihe Rút, kde Boh vo svojej prozreteľnosti pripravuje v osobe Rút pramatku kráľa Dávida.

Tretia rovina knihy je spásno-historická. Keď v rodokmeni Pána Ježiša Krista (Mt 1,5) nachádzame Rút, znamená to, že v tejto knihe nejde len o to, čo Boh koná v ži-

vote jednotlivcov, ani len o to, čo Boh koná v živote vyvoleného národa, ale že tu ide o to, čo Boh koná pre celý svet. On pripravuje príchod Spasiteľa sveta, ktorého prapramatkou bola práve Rút. Jej osobný príbeh je tak súčasťou Božieho príbehu spásy a vykúpenia sveta. Preto udalosti, ktoré sa odohrávajú v Betleheme, majú nielen lokálny význam pre aktérov deja, ale majú i celosvetový význam, význam i pre nás.

Jedinečné na tejto knihe je práve prelínanie týchto troch rovín, o čom však žiadna z postáv knihy nemá ani tušenia. To vidíme len my, čitatelia Biblie, a aj to len s veľkým časovým odstupom.

Prečo autor nazval túto knihu Rút *Príbehom lásky*? V skutočnosti tých príbehov lásky je v tejto knihe hneď niekoľko. Najprv sme svedkami lásky Rút k Noémi- nevesty k svokre. Potom sme svedkami lásky Boáza k Rút – lásky manželskej, ale je to najmä príbeh lásky Hospodina, Boha Izraela k Noémi a Rút. Keď prídeme na koniec knihy, pochopíme, že to bola láska od začiatku až do konca.

Vydavateľstvo: Peter Findo – BUSINESS ACTIVITIES, r. 2016

IBa

BOŽSKÉ DETI

Kolko ste už videli iránskych filmov? Kolko ste videli iránskych filmov, ktoré boli nominované na Oskara? Kolko ste videli iránskych filmov nominovaných na Oskara, v ktorých sú hlavné postavy deti? Film *Božské deti* je v tomto ohľade určite jedinečný. A to nie je jediný dôvod, prečo stojí zato vidieť tento film. Podme k deju.

Celá zápleтка je z nášho pohľadu banálna. Preto banálna, lebo určite nie sme na tom tak zle, aby sme vlastnili iba jeden pár topánok, a teda ich strata by pre nás predstavovala vážnu existenciálnu krízu. Ali nedopatrením stratí sestrine topánky. Vyzdvihol ich z opravy, ale domov prišiel bez nich. Uprosí svoju sestru Zahru, aby to neprezradila rodičom. Ich rodina je chudobná a nechce mame a otcovi pridávať ďalšie starosti. Niekoľko dní to beží (a to doslova) tak, že si súrodenci navzájom požičiavajú Aliho „tramky“. Ali sa snaží topánky nájsť, ale bezvýsledne. Keď sa v škole dozvie o bežeckej súťaži, dostane

nápad, ako získať topánky pre svoju sestru. Podarí sa mu to? Odpoveď sa dozvieme v závere filmu.

Ali a Zaha sú svojimi hereckými predstaviteľmi stvárnení výborne a hodnoverne. Aliho trápenie budete prežívať spolu s ním. Možno vám aj príde ľúto, že nemôžete vstúpiť do deja a Aliho obdivovať krásnymi dievčenskými lodičkami.

Okrem toho môžeme nahliadnúť do života chudobnej rodiny v úplne inej krajine a kultúre. Keďže film *Božské deti* je iba s titulkami, počujeme aj ich rodnú reč. Daný film je výborný podklad pre zamyslenie sa nad vlastným životom a tým, čo nás trápi.

Bacheha-Ye aseman, komédia/dráma, Irán, 1997, 89 min.

SPOMÍNAME NA VZÁCNÝCH SPOLUPRACOVNÍKOV

Uplynulo už osem rokov od smrti kurátora trebišovského zboru Tibora Vargu. Spolu s jeho manželkou Máriou Vargovou sme naňho s láskou spomínali. Jeden krátky rozhovor nemôže vystihnúť život človeka, ktorý pre nás urobil tak veľa, preto vám ponúkame len zopár krátkych spomienok. Brat kurátor Tibor Varga obohatil náš život mnohými obetavými skutkami, ale hlavne tým, akým bol: dobrým a čestným človekom, so zmyslom pre humor. Navždy zostane v našich spomienkach.

Milá pani Mária Vargová, veľmi si vážim, že ste súhlasili, aby sme spolu spomínali na vášho manžela a nášho brata kurátora, ktorého sme mali veľmi radi, a nesmierne si vážime všetko, čo urobil pre náš zbor a aj pre mňa a moju rodinu. Bol to vzácny človek. Kurátorom sa stal vo veľmi zložitom čase. Práve sme kúpili modlitebňu, splácali sme pôžičku, snažili sme sa v modlitebni a vo farskom byte na poschodí aj niečo opraviť a zároveň sme sa učili, čo to znamená byť cirkevným zborom. Dokázate sa vrátiť v čase do roku 2003 a spomenúť si na začiatky, keď sa váš manžel stal kurátorom? Aké to pre neho bolo?

Viem, že bol veľmi prekvapený, keď ho zvolili za kurátora. Nevedel, do čoho ide, keď predtým žil iba ako každý iný kresťan, ktorý sa veľmi nezaujíma o veci okolo cirkevného zboru. A zrazu mu pripadli ďalšie povinnosti, na ktoré nebol pripravený. No nakoniec sa o všetko zaujímal, z presbyterských porád prichádzal neskoro a tešil sa z toho, čo sa chystá, čo sa bude robiť, opravovať, na čom sa bude pracovať.

Raz za čas prejavoval ľútosť nad tým, že nedal aspoň jedného zo synov pokrstiť v našej cirkvi, mrzelo ho, že chodieval na bohoslužby sám, ale vždy som mu vravela, nech to nechá tak, pretože takú dobrú manželku, ako ste vy, by ťažko našiel. Veď práve vďaka Vám a Vášmu kresťanskému, obetavému životu jeho viera nevychladla, ako je to smutným zvykom u reformovaných mužov. Boli ste pre neho niečo ako Alžbeta pre Zachariáša a cez vás vnímal láskavú tvár nášho Boha. Pravidelne sa zúčastňujete na bohoslužbách v gréckokatolíckej cirkvi, spievate v spevokole a váš synovec, (syn vašej sestry) je farár. Čo vám to dáva, že môžete žiť v cirkvi?

Život v cirkvi mi dáva pokoj, podporuje moju vieru a zároveň som v cirkvi získala veľa priateľov, s ktorými sa zúčastňu-

jem na rôznych cirkevných podujatiach a rekreáciách.

Mala som ho veľmi rada, bol mi ako otec, keď zomrel mala som pocit, že som prišla o ruku. S láskou spomínam na to, že keď som začínala ako kaplánka, on ako kurátor, navzájom sme si odpúšťali chyby, a nesmierne vzácne bolo, že vždy, keď som s ním hovorila, cítila som, že mu môžem dôverovať, že si všetko nechá pre seba. Bol to veľmi čestný muž.

V tomto máte pravdu, bol to naozaj čestný muž. Mohla som mu vo všetkom dôverovať. V každom prípade, čo sa od koho dozvedel, nikdy to ďalej nešíril. Často ani mne nechcel povedať, čo mu ľudia v rozhovoroch hovorili.

Zdá sa mi, že cezo mňa sa tak trochu oboznamoval s tým, v čom spočíva farsárska práca. Vždy sa zaujímal, čo robím, mal vo zvyku sa pýtať, či boli deti na náboženstve a prejavoval smútok, keď videl, ako na bohoslužby prichádza vždy menej ľudí. Mám pocit, že služba kurátora výrazne ovplyvnila aj jeho duchovný život.

Predtým bol takým bežným kresťanom, chodieval na bohoslužby len na veľké sviatky do svojho rodného zboru v Hrani, keďže tu v Trebišove zbor dlhý čas neexistoval. Odkedy sa cirkevný zbor v Trebišove začal obnovovať, viac sa zaujímal, kde sa kedy čo deje, začal pravidelne chodiť na bohoslužby a keď sa stal kurátorom, myslím, že ho to priblížilo k Bohu.

Keď som ho navštevovala v jeho chorobe sťažoval sa, že ho už nenavštevujú ľudia, ktorí boli jeho priateľmi. Je to častý jav, nakoľko pri vážnej, smrteľnej chorobe blízkych ľudí sa musíme vyrovnáť s tým, že ich možno stratíme a zároveň si musíme uvedomiť svoju vlastnú smrteľnosť a konečnosť a to nikto nemá rád. Neradi sa dívame smrti priamo do

očí. Preto prestávame navštevovať ľudí, ktorí sú vážne chorí. Nevieme, o čom sa s nimi máme rozprávať, a bojíme sa priznať si, že ani my tu nie sme večne. Aj pre vás to bolo jedno z najťažších období vášho života. Uplynulo už 8 rokov, ale ja mám pocit, ako keby to bolo včera. Čo vám najviac pomáhalo v tomto neuveriteľne ťažkom čase?

Vedel, že sa blíži jeho koniec. Prijal to pokorne. Viac sme sa spolu modlili, čítali sme si Bibliu a veľa sme sa rozprávali, radil mi, čo mám robiť, keď tu už nebude. Cítila som, že mi je Pán Boh blízko. A pomáhala mi aj moja rodina. Odovzdali sme sa do Božej vôle, keďže sme vedeli, čo príde. Bolo to neuveriteľne ťažké.

Z celého srdca vám ďakujem za vašu úprimnosť a prajem Vám, aby Vás Pán BOH požehnával, bol Vám blízko a dal Vám všetko, čo potrebujete. V mene Reformovaného kresťanského zboru v Trebišove Vám ešte raz ďakujem za vašu trpezlivosť a za podporu, ktorú ste svojmu manželovi a nášmu kurátorovi prejavovali počas jeho života.

Janette Knežová

Coran Horvat

Petr Pokorný (1933–2020)

Ben Skala

Dňa 18. januára 2020 – v čase 3. výmene stráží prof. Petr Pokorný vrátil svoju dušu svojmu Stvoriteľovi a Pánovi. Jeho priatelia, študenti, bratia v Pánovi, kolegovia stratili milého učiteľa a spoluslužobníka. Petr Pokorný sa narodil dňa 21. apríla 1933 v Brne na Morave. Po ukončení tamojšieho klasického gymnázia pokračoval vo svojich štúdiách na Viedoucej fakulte Univerzity Komenského. V roku 1958 bol vysvätený za duchovného v Českobratskej cirkvi. Popri svojej duchovenskej službe sa aj naďalej vzdelával a s veľkým oduševnením konal výskumnú prácu. Výsledkom toho bola obhajoba jeho doktorandskej práce v roku 1963 a habilitácia v roku 1967. V tom

istom roku dostal pozvanie za profesora do berlínskeho Sprachenkonwiktu, čo mu však štátna moc nepovolila. Potom dostal pozvanie zastávať funkciu docenta na Greifswaldskú teologickú fakultu. Toto mu už štátne úrady povolili, a tak učil na fakulte Univerzity Komenského, kde bol neskôr ako vysokoškolský profesor aj vedúcim katedry. Popri svojich teologických štúdiách sa na Filozofickej fakulte Univerzity Karlovej tajne učil starogréčtinu a koptský jazyk. Ako hosťujúci či zastupujúci učiteľ a vedec prednášal a viedol semináre na viacerých významných univerzitách. (Pittsburgh, Tübingen, Heidelberg, Princeton, Szentpétervár). Prejavom uznania jeho vedeckej práce bolo, že ho Univerzita v Bonne, Teologická fakulta Gáspára Károlyiho v Budapešti a Univerzita v Szentpétervári prijala medzi svojich čestných doktorov. Aktívne sa zúčastňoval na viacerých vedeckých fórach. Jeho výskumná práca je natoľko rozsiahla a širokospektrálna, že presahuje možnosti rozsahu tejto spomienky. Na oblasť svojho vedeckého výskumu hľadel stále tak, ako na to, čo sa musí kritickým pohľadom pozerať a komentovať na text Svätého Písma. Dôkazom toho sú jeho komentáre k listu Efezanom a Kolosanom, ako aj

k Evanjeliu podľa Marka a Tomáša. Teologický výklad novozákonných textov je však nepredstaviteľný bez ich literárneho výskumu. O to sa usiloval vo svojich úvodoch do Nového zákona, ako aj vo svojich hermeneutických výskumoch. Popri svojej učiteľskej a akademickej činnosti nikdy nezabudol na svoju cirkev. Až dokonca aktívne zvestoval Božie Slovo z kazateľne, naposledy 10. novembra 2019 počas otváracej bohoslužby pri príležitosti 100. výročia českého protestantského vzdelávania. Niekoľkými piesňami obohatil aj materiál Spevníka svojej cirkvi. V roku 2014 ukončil svoju prednášku na doškolení našich duchovných nasledujúcimi myšlienkami: „Kresťania si často myslia, že človek musí povedať, čo je dobré a čo zlé. Lenže ľudia to vedia. My musíme povedať a celým svojím životom urobiť zrozumiteľným pre ľudí, že dobro má zmysel. Dnes je najväčšou úlohou kresťanskej misie hlásanie toho evanjelia, že dobro zvíťazí nad zlom.“

Na to isté poukazuje aj jeho posledná kniha, ktorá má názov: Má to zmysel. Pohliadnuc na celý jeho život a na jeho vierovyznanie môžeme povedať, že skutočne to malo a má zmysel.

Tamás Ficzer

SPRAVODAJSTVO |

JESENNÉ VALNÉ ZHROMAŽDENIA V NAŠICH SENIORÁTOCH

Senioráty našej Generálnej cirkvi vykonali svoje jesenné valné zhromaždenia v období 19. októbra–8. decembra 2019. Podľa správ sa v každom senioráte hovorilo o posúdení žiadostí o finančné príspevky zo Všeobecného fondu, resp. o ich schválení. Na valných zhromaždeniach mnoho cirkevných zborov požiadalo o modifikovanie počtu členov presbyterstiev, čo v prevažnej miere znamenalo žiadosť o zníženie ich počtu, hoci niekoľko cirkevných zborov Gemerského reformovaného seniorátu by chcelo navýšiť počet svojich presbyterov. Na valných zhromaždeniach boli zvolení členovia Generálnej volebnej komisie – za každý seniorát 1 riadny člen a 1 náhradník.

Na Seniorátnom valnom zhromaždení

Bratislavského reformovaného seniorátu v Dolnom Štáli medzi iným odznel plán uskutočniť spomienkovú oslavu na Trianon v súčinnosti s bratským cirkevným zborom z Veszprému.

Na Seniorátnom valnom zhromaždení Komárňanského reformovaného seniorátu v kostole v Chotíne, ktorý je kultúrnou pamiatkou, mal zaujímavú prednášku o povolaní presbyterov duchovný z Levíc, senior Tekovského reformovaného seniorátu Gyula Kassai.

Seniorátne valné zhromaždenie Tekovského reformovaného seniorátu prijal Reformovaný cirkevný zbor Levice, kde sa poďakovali duchovnej Vilme Dementer za mnohoročnú duchovenskú službu. Duchovný z Pozby András Dukon oboz-

námil s nápadom pripraviť oslavu storočnice Trianonu.

K Seniorátnemu valnému zhromaždeniu Abovsko-turnianskeho reformovaného seniorátu došlo v Bôrke, v kaštieli Zichy-Ferraris. V jeho rámci senior Zoltán Orémus pozdravil duchovnú Kláru Sipos, rod. Várady zo Silickej Jablonice, ktorá 26 rokov slúžila v Silickej Jablonici a 6 rokov zastupovala v Bôrke a v Lúčke, a v októbri odišla do dôchodku

Valné zhromaždenie Gemerského reformovaného seniorátu, ktoré zasadalo v Csillagház v Rimavskej Sobote, rokovalo o čestnom ocenení Szilvanusz, ktorého návrh predložil duchovný z Batky, kon-senior István Boros. Základný textový návrh podmienok na udelenie tejto ceny

zostavil Loránt Rákos. Chceli by poctiť a uctiť si tých svetských členov Cirkvi, ktorí svojím životom viery, svojou horlivou účasťou v službe Cirkvi a spoločnosti, svojimi duchovnými i praktickými znalosťami, príkladným prežívaním vieroúčinných právd, ako aj zachovávaním národnej reformovanej kultúry prispievajú k rozvoju reformovaného povedomia na Gemeri. Ceny budú odovzdávať na jarných seniorátnych valných zhromaždeniach.

Seniorátne valné zhromaždenie Zemplínskeho reformovaného seniorátu sa konalo v Bóli. Členovia rokovali o plánovaní seniorátnych podujatí na rok 2020: popoludnie pre manželské páry, súťaž v poznaní Biblie, seniorátne stretnutie spevokolov, podujatie pre mládež, seniorátna recitačná súťaž, seniorátny futbalový pohár, stretnutie presbyterov a seniorátny deň.

24. novembra v Drahnove bolo jesenné valné zhromaždenie v Užskom reformovanom senioráte. Niekoľko zborov žiadalo zníženie počtu presbyterov. Rokovalo sa o blížiacich sa voľbách v našej Cirkvi, o slávnostiach pri príležitosti 100. výročia

Trianonu. Aj členovia seniorátu boli zvolení do Generálnej volebnej komisie.

Aj v dvoch slovenských seniorátoch našej Generálnej cirkvi sa uskutočnili seniorátne valné zhromaždenia.

Seniorátne valné zhromaždenie Michalovského reformovaného seniorátu sa konalo v Reformovanom kostole v Bánovciach nad Ondavou. Sestra seniorka vyzvala cirkevné zbory, ktoré neuhrádzajú platby do Všeobecného fondu, aby

prehodnotili svoj doterajší postoj. Medzi rokovacími bodmi bolo vytvorenie prípadného slovenského dištriktu, financovanie cirkví, a tiež prehodnotenie platov duchovných.

Ondavsko-hornádsky reformovaný seniorát rokoval v Nižnej Hutke a okrem bodov uvedených v úvode nášho článku vytýčil termín volieb presbyterov na 15. septembra 2020.

Éva Fritz Beke

Účasť našich predstaviteľov na rôznych podujatiach

• Zuzana Čaputová, prezidentka SR, dňa 3. januára 2020 v Bratislave v Grassalkovichovom paláci prijala predstaviteľov historických cirkví a náboženských spoločenstiev, kde našu cirkev reprezentoval biskup László Fazekas.

• Dňa 11. januára sa zástupca biskupa našej cirkvi Ján Semjan zúčastnil na slávnostnej bohoslužbe v pražskom kostole Sv. Mikuláša pri príležitosti stého výročia založenia Cirkvi českých husitov.

• Za prítomnosti predstaviteľov historických cirkví a židovských náboženských

spoločenstiev sa dňa 19. januára v rímskokatolíckom kostole Sv. Anny v Trnave uskutočnila tohtoročná ekumenická bohoslužba, ktorú STV vysielala v priamom prenose. Božie Slovo kázal arcibiskup Stanislav Zvolenský a spoločenstvo privítal Ján Juran, riaditeľ cirkevných záležitostí Ministerstva kultúry SR.

• Dňa 2. februára sa Ján Semjan, zástupca biskupa, zúčastnil na slávnostnej inštalácii Petra Mihoča, biskupa Východného dištriktu Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania.

Oznam

- Opäť pripravujeme cestu do Svätej zeme, o ktorej sa už nebudem rozpisovať. Každý, kto po nej túži, môže ma kontaktovať na nižšie uvedenej adrese.
- Termín je od 1. do 8. mája 2020.
- Cena je 810,- eur + 120-150,- USD.
- Kontakt: Erika Domonkošová, Na záhumní 17, 040 15 Košice V. 055/6841596, 0903/914964, 0917/350174 domonkosovaerika@gmail.com

KALVÍNSKE HLASY

Úradný orgán Reformovanej kresťanskej cirkvi na Slovensku. Adresa vydávateľa:

Jókaiho 34, 945 01 Komárno.

IČO: 00179191.

Vychádza mesačne.

Šefredaktor: László Fazekas

Redaktori: Éva Fritz Beke, Janette Knežová (knezovajnette@gmail.com)

Preklad a jazykova korektúra:

Erika Domonkošová

Predplatné prijíma každý reformovaný farský úrad i redakcia.

Predplatné na jeden (kalendárny) rok: 4,80 eur.

Distribúciu vykonáva redakcia:

Jókaiho 34, 945 01 Komárno

E-mail: ksz90kh@gmail.com

Telefón: 035/3212 106

Redakcia došlé rukopisy nearchivuje a nevracia, vyhradzuje si právo na ich odbornú úpravu.

Uzávierka je 15. dňa v mesiaci.

Tlačiarenska príprava: László Szarvas

Tlač: Valeur spol. s.r.o.

ISSN: 1335-3713

Evidenčné číslo: EV 3627/09